

Ольга Сологуб

Науковий керівник: к.е.н., доц. Гуменюк О.О.
Тернопільський національний економічний університет

ОСНОВИ РАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

В сучасних умовах ринкового глобального макросередовища домінуючим і одним із найважливіших завдань менеджменту підприємства є забезпечення максимального прибутку діяльності. Поряд із досить суттєвим фактором виробничої собівартості продукції, на одній із чільних позицій максимізації прибутку перебуває питання раціональної організації обліку, аналізу і аудиту готової продукції та витрат, пов'язаних з її реалізацією. При умові адекватного показника виробничої собівартості фінансовий результат бізнесу значною мірою залежить від обсягу витрат на збут продукції. Саме ці витрати вимагають посиленої уваги і певної системи удосконалення. Трансформація вітчизняної системи бухобліку згідно міжнародних стандартів зумовлює необхідність перебудови методики бухгалтерського обліку і перегляду питань його організації, зокрема обліку готової продукції та витрат, пов'язаних з її реалізацією.

Сучасні ринкові перетворення в економіці України ставлять нові вимоги до якості обліково-аналітичної інформації стосовно готової продукції та витрат, пов'язаних з її збутом, що є підставою для прийняття необхідних економічно обґрунтованих управлінських рішень на підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання.

Методологічна регламентація формування інформації в системі бухгалтерському обліку про готову продукцію визначається комплексом нормативно-правових актів України: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»; Податковий кодекс України; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»; Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств; Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань та інші.

Готова продукція є складовою частиною запасів, які регламентуються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [5].

Згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» готовою продукцією визнається продукція, виготовлена на підприємстві, призначена для продажу, яка відповідає технічним і якісним характеристикам, перед-баченим договором або іншим нормативно-правовим актом.

Одним із концептуальних моментів забезпечення ефективної діяльності підприємства є раціоналізація обліку готової продукції та витрат, пов'язаних з її реалізацією. Складність і відповідальність даного процесу залежить передусім від багатогранності виробничого процесу, наявності спектру та номенклатури готової продукції і т.д.

До основних завдань обліку готової продукції та її реалізації відносять: 1) правильне і своєчасне оформлення первинних документів на всі господарські операції, пов'язані з надходженням, внутрігосподарським рухом, зберіганням та витрачанням готової продукції на складах в розрізі матеріально відповідальних осіб; 2) правильне і своєчасне оприбуткування й списання готової продукції на основі достовірних первинних документів, що дозволяє здійснювати контроль за збереженням готової продукції; 3) отримання даних про кількість і вартість випущеної продукції; 4) контроль за відвантаженням продукції та розрахунками з покупцями згідно укладених угод; 5) визначення залишків готової продукції на складах, контроль за відповідністю фактичних залишків з обліковими; 6) контроль за виконанням обсягів продажу та витратами на збут.

Важливою умовою раціонального ведення обліку готової продукції є використання

контрольної функції облікової системи за збереженням і ефективним використанням готової продукції: 1) обов'язкове зважування, вимірювання та кількісний перерахунок продукції; 2) своєчасне проведення інвентаризацій; 3) укладення письмових договорів про повну матеріальну відповідальність, звільнення і переміщення матеріально відповідальних осіб лише за погодженням з головним бухгалтером підприємства; 4) встановлення переліку посадових осіб, яким надано право «першого підпису» документів на одержання і відпуск зі складів готової продукції; 5) своєчасне відображення в бухгалтерському обліку результатів інвентаризацій і вибіркового перевірки наявності певних видів продукції і т.д.

Ні у вітчизняній, ні у зарубіжній економічній літературі не має єдиного підходу до визначення предмету та об'єктів бухгалтерського обліку готової продукції та витрат, пов'язаних з її реалізацією. Причинами цього є різні під-ходи до визначення та побудови бухгалтерського обліку готової продукції.

Слід відзначити, що аналітичний облік готової продукції залежить від об'єктів обліку, під якими слід розуміти номенклатурний спектр продукції та її вартість, тобто реальні витрати виробництва, які виникають в процесі кругообігу засобів, котрі, в залежності від цілей, групуються за різними ознаками.

Якщо в практиці бухгалтерського обліку витрат і готової продукції поширюється цей принцип, то це свідчить про неправильне ведення аналітичного обліку, або про неможливість правильно його вести через недостатню автоматизацію облікових робіт. Наприклад, бухгалтерський облік за групами, замість обліку за елементами, або видами діяльності. В таких випадках потрібно шукати шляхи вдосконалення аналітичного обліку готової продукції. Якими вони будуть, залежать від специфіки бізнесу.

Практика показує, що загальна кількість об'єктів обліку готової продукції на кожному підприємстві визначається кількістю застосовуваних класифікаційних ознак і теоретично може нараховувати їх велику кількість. Ці об'єкти вивчаються і обліковуються за допомогою відповідних специфічних методів. Ці методи, в свою чергу, повинні забезпечити суцільне, безперервне, взаємо-пов'язане відображення і узагальнення в грошовому виразі відповідних об'єктів обліку. Кожний аспект вивчається (тобто обліковується) одночасно і в натуральному, і у вартісному вираженні.

Як самостійні об'єкти вивчення (пізнання, обліку) процеси споживання (використання) ресурсів і виготовлення (створення) нового продукту праці протистоять один одному як сукупності, спільності та об'єкти пізнання. Разом з тим, між цими об'єктами існує діалектичний взаємозв'язок та взаємозумовленість, які, одночасно, характеризують їх цілісність. Ця єдність виявляється у тому, що обидва аспекти вивчаються як спільність (сукупність) у своїх технологічних та організаційних параметрах. У цій єдності аспекти втрачають свою індивідуальність та виступають як сукупність (спільність). Об'єднуючись, два аспекти процесу виробництва формують третій аспект – процес перетворення (трансформації) ресурсів у новий продукт праці, який виступає як третій об'єкт пізнання (тобто предмет вивчення обліку випуску готової продукції).

Залежно від технології виробничого процесу, його складності й багатогранності, номенклатурності продукції та інших факторів будується власне облік готової продукції.

Залежно від поточних і перспективних завдань обґрунтовуються конкретні групи облікових об'єктів. Наприклад, залежно від виду готової продукції її оформляють і відображають в обліку по-різному. Якщо продукція має речовий характер (виріб), то це означає, що її потрібно передати на склад. У цьому випадку кількісний облік готової продукції по її видах і місцях зберігання може бути організованим декількома способами, власне аналогічно обліку запасів (тобто в сортових картках складського обліку на основі приймально-здавальних актів, відомостей) або безкартковим способом.

При обліку готової продукції в сортових картках складського обліку в бухгалтерії складають або обробляють груповальні відомості оприбуткування продукції по її видах в розрізі підрозділів-виробників і місць зберігання.

При безкартковому способі обліку готової продукції за допомогою ЕОМ кожного дня складають оборотні відомості обліку випуску із виробництва і руху готових виробів в розрізі складів та інших місць зберігання. При цьому необхідно звернути особливу увагу на збалансування даних з оприбуткування, відвантаження і залишків продукції. Залишки готової продукції періодично інвентаризуються.

При створенні повністю автоматизованого обліку готової продукції на складах, картки складського обліку не ведуться, а необхідні дані отримують з комп'ютера. Картки замінюються машинограмами і відеограмами.

Випуск продукції з виробництва оформляється приймально-здавальними накладними, специфікаціями, актами тощо. Вони виписуються у виробничих підрозділах у двох примірниках, один із яких призначений власне для підрозділу, а інший залишається на складі. Кількість оприбуткованих на склад виробів, їх вага і об'єм повинні вимірюватися, підраховуватися і при необхідності зважуватися. Облікова ціна проставляється на основі номенклатури-цінника.

Обов'язковою умовою необхідної організації обліку готової продукції є наявність номенклатури-цінника. В ньому вказується вид кожного виробу, його відмінні риси, присвоєний код, сукупний номенклатурний номер, який закріплюється за ним на весь час виробництва та збуту продукції на даному підприємстві, облікова і фактична ціна.

При використанні в обліку електронно-обчислювальних машин, крім номенклатури-цінника, розробляється комплекс довідників продукції, яка оподатковується різними податками, довідників середньоквартальної і середньорічної собівартості, платників та вантажоотримувачів. У вигляді довідників формуються рахунки-фактури на відвантажену продукцію, як на внутрішній ринок, так і на експорт. В довідниках вказується найменування виробу, код, пара-метри (ціна, собівартість, податки і т.д.). Всі ці дані записуються на машино-грами і використовуються для оперативного управління запасами і використовуються для складання звітності.

Щоб обліковувати випуск готової продукції, бухгалтерія, вручну чи за допомогою комп'ютера складає відомість випуску готової продукції, зданої на склади підприємства в натуральному та грошовому виразі. Дані цієї відомості використовуються для контролю за виконанням бізнес-планів і для бухгалтерських записів на синтетичних рахунках.

Список використаних джерел

1. Ашанов А. А. Бухгалтерський і податковий облік готової продукції і її реалізації / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 2012. Частина 2. С. 214-218.
2. Бруханський Р.Ф. Аналіз підходів до побудови моделей бухгалтерського інжинірингу. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2014. №. 3. С. 27-34.
3. Гуменюк О. О. Функціонування аналітичного забезпечення діяльності підприємства. Сталий розвиток економіки. 2015. № 3. С. 212- 216.
4. Гуменюк О. О. Взаємозв'язок між звітами в системі фінансової звітності. Інноваційна економіка. 2012. №5. С. 116 – 119.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 року № 296.